

VERENIGINGSVERSLAGEN EN MEDEDELINGEN

NEDERLANDSE VERENIGING VAN TANDARTSEN

Jaarverslag van de secretaris over het jaar 1968

Van de leden

Op 1 januari 1968 telde de Vereniging 906 leden. Tijdens de voorjaarsvergadering traden 22 nieuwe leden toe.

In het afgelopen jaar bedankten 4 leden voor het lidmaatschap, terwijl 7 leden in verband met artikel 5 a van de statuten van de ledenlijst moesten worden afgevoerd. Vier leden ontvielen ons dit jaar door overlijden, n.l. de leden: W. B. van Gent, P. C. Heyblom, Æ. Hylkema en F. J. M. E. Koppenol. Daar tijdens het congres Kindertandheelkunde geen huishoudelijke vergadering plaats vond, konden geen kandidaatleden na de voorjaarsvergadering geïnstalleerd worden.

Op 31 december waren er 75 kandidaatleden. Op 1 januari 1969 telde de Vereniging 913 leden en 75 kandidaatleden.

Collega H. J. Rodermond en Mevrouw L. de Vries-de Vries behaalden 50 jaar geleden hun tandartsdiploma, voor achttien leden vond dit feit 40 jaar geleden plaats, de collega's: Prof. J. G. de Boer, Mevrouw Th. Brugman-Hoffman, B. W. F. Dagevos, J. H. Dresen, J. van der Goot, Prof. M. Hut, E. Idsinga, M. Kingma, G. T. Knol, Mevrouw M. A. Louwerier-Edel, E. Mijnaerends, M. J. Okker, J. B. Oltmans, A. J. van Nouhuijs, J. Schaap, C. G. Spruyt, F. J. M. Werner en P. Ch. Willemse; 13 collega's vierden hun 25-jarig tandartsjubileum. Ons lid Prof. J. W. A. Tjebbes vierde op 5 juli zijn 40-jarig artsjubileum en werd bij deze gelegenheid benoemd tot Ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw. De secretaris bracht de gelukwensen van de vereniging over. Op 2 april gaf collega L. Coppes zijn openbare les, getiteld: „Een perifere liefhebberij” waarmede hij zijn lectoraat in de Parodontologie aan de Universiteit van Amsterdam aanvaardde. De voorzitter bracht de gelukwensen namens de Vereniging over.

Prof. H. J. L. Smeets ving zijn ambt als hoogleraar in de Orthodontie aan de R.U. te Utrecht aan, met het uitspreken van zijn oratie „Het gezicht wil ook wat”. Het bestuur was hierbij op 24 juni aanwezig.

Op 20 september vertegenwoordigde de secretaris de Vereniging tijdens de openbare les „Een dubieus bezit” van Dr. W. A. M. van der Kwast, die tot buitengewoon lector in de Mondheelkunde aan de Vrije Universiteit was benoemd.

Op 19 november sprak te Groningen ons bestuurslid Prof. Dr. G. Boering zijn oratie „Mondheelkunde” uit. De voorzitter vertegenwoordigde de Vereniging.

Tegen het einde van het jaar werden de benoemingen bekend van Dr. C. O. Eggink tot hoogleraar in de Conserverende tandheelkunde, Dr. W. A. M. van der Kwast tot hoogleraar in de Mondheelkunde en Dr. P. A. E. Sillevius Smitt tot hoogleraar in de Prothetische tandheelkunde aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, waarmede de betrokkenen werden gelukgewenst. De secretaris bood eveneens gelukwensen aan tijdens de promotie van Dr. G. K. van Dongen aan de R.U.

te Leiden, waar deze als eerste tandarts de graad van doctor in de Geneeskunde aan deze universiteit behaalde!

Van het bestuur

De samenstelling van het bestuur ondervond dit jaar geen wijziging. De functieverdeling in het bestuur was als volgt:

G. Dekker	voorzitter,
Prof. A. J. v. Amerongen	vice-voorzitter,
F. E. R. de Maar	secretaris,
P. Henry D.D.S.	2e secretaris,
D. F. Veldkamp	penningmeester,
Prof. Dr. G. Boering	commissaris,
Dr. A. J. v. Hillegondsberg	commissaris.

Door tussentijds aftreden en enige wisselingen van bestuursfuncties was het schema van het rooster van aftreden de laatste jaren in het ongerede geraakt. Het bestuur besloot daarom een nieuw rooster van aftreden naar functie op te stellen. Het volledige bestuur stelde zijn mandaat ter beschikking tijdens de voorjaarsvergadering maar stelde zich herkiesbaar. De algemene vergadering ging met de continuering van het zittende bestuur en het voorgestelde schema van aftreden akkoord.

Tijdens de voorjaarsvergadering werd besloten het huishoudelijke gedeelte tijdens de gecombineerde bijeenkomst „Ledencongres Ned. Mij. tot Bev. der Tandheelkunde” en de Najaarsvergadering van onze Vereniging achterwege te laten.

In het afgelopen jaar werden vier bestuursvergaderingen gehouden, t.w. op 2 februari, 5 juni, 26 oktober en 20 december. De vergadering op 2 februari was een gecombineerde vergadering met het bestuur van de Stichting W.T.A., de vergadering op 26 oktober was evenals beide vorige jaren een dagvergadering en vond wederom te Harderwijk plaats.

De in 1967 aangevangen besprekingen met de delegatie van het Hoofdbestuur van de Maatschappij over het te organiseren congres Kindertandheelkunde, werden voortgezet.

Aan de aanvankelijke plannen werd vorm gegeven door de z.g. Voorbereidings-(programma)-Commissie, die zijn activiteiten na een vijftal bijeenkomsten op 11 juni 1968 afsloot.

Namens de Vereniging had hierin een aantal bestuursleden zitting, evenals in de z.g. Centrale Congrescommissie, welke laatste verder bestond uit een zestal vertegenwoordigers van diverse Maatschappij-instanties en de z.g. Technische Commissie. De Centrale Commissie vergaderde vijf keer; bovendien woonde de secretaris nog enkele bijeenkomsten van de Evenementen Commissie bij. Voor verdere details wordt verwezen naar een publikatie in het Nederlands Tandartsenblad, 23e jaargang no. 10, pag. 343-346.

Op 4 september vond te Utrecht een voorbereidingsconferentie onder leiding van onze voorzitter, collega G. Dekker plaats, waarbij de leden van de Centrale Congres Commissie en op één na alle sprekers aanwezig waren.

Van de Stichting W.T.A.

Het bestuur bleef gedurende het verslagjaar ongewijzigd en als volgt samengesteld:

Prof. Dr. P. A. E. Sillevius Smitt	voorzitter,
J. E. Meeuwig	secretaris,
D. F. Veldkamp	penningmeester,
J. van Aken	lid,
P. Bok	lid.

Op de zaterdagen 20 en 27 januari en 3 februari alsmede op vrijdagavond 26 januari werd door Prof. Dr. J. van Limborgh en zijn medewerker W. Boersma, arts, een cursus: „Anatomie en Tandheelkunde” gegeven.

Prof. J. A. C. Duyzings, Prof. Dr. F. J. Tempel, Prof. Dr. W. A. M. van der Kwast, de collegae L. Coppes en J. E. Meeuwig hebben gedurende deze cursus de klinische implicaties belicht.

Deze grote cursus werd door ruim 75 collegae gevolgd.

Op 20 april werd in het Amsterdamse „Provisorium Tandheelkunde” een lezing en demonstratie gegeven over de verwerking van het materiaal powdered-gold, door collega D. Frederickson van de U.S.A.F. en collega C. Lemoine uit Parijs.

Een 34-tal collegae waren hierbij aanwezig.

In hetzelfde gebouw gaf Prof. J. A. C. Duyzings op 11 en 12 oktober een cursus „Orthodontie voor de Algemeen Practicus”, voor ruim 60 deelnemers.

Het bestuur vergaderde op 18 januari, 2 februari en 12 oktober.

Door voorzitter en/of penningmeester was het bestuur meestal vertegenwoordigd op de bestuursvergaderingen van de Nederlandse Vereniging van Tandartsen.

Voorzitter en secretaris kwamen vele malen bijeen ter afwikkeling van lopende zaken.

Van het Comité van Overleg

Het Comité van Overleg, samengesteld uit de voorzitters en secretarissen van het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap, de Nederlandse Vereniging van Tandartsen en de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde, is in het afgelopen jaar wederom niet bijeen geweest.

Vertegenwoordigingen van en naar buitenlandse verenigingen

De collegae D. F. Veldkamp en P. Henry vertegenwoordigden de Vereniging en recipieerden ter gelegenheid van het congres van The American Dental Society of Europe van 2-5 juli te Amsterdam.

Voorzitter en secretaris vertegenwoordigden de Vereniging tijdens de gecombineerde vergadering van het Bundesverband Deutscher Zahnärzte en de Deutsche Gesellschaft für Zahn-, Mund- en Kieferheilkunde te Keulen van 27 augustus tot 1 september. Ook collega Veldkamp bezocht dit congres.

Collega G. Dekker vertegenwoordigde de Vereniging tijdens de „Geneeskundige dagen” te Antwerpen op 21 september, alwaar hij tevens als spreker optrad.

Tijdens de voorjaarsvergadering vertegenwoordigden de collega's L. Ruts en J. de Meijer de Koninklijke Belgische Vereniging van Tandartsen.

Tijdens het congres Kindertandheelkunde waren Prof. Dr. Dr. E. Harndt en Prof. Dr. Dr. E. Steinhardt als afgevaardigden van de Deutsche Gesellschaft für Zahn-, Mund- und Kieferheilkunde onze gasten. Collega L. Ruts vertegenwoordigde samen met collega J. de Leeuw wederom de Koninklijk Belgische Vereniging van Tandartsen.

Van de vergaderingen

De voorjaarsvergadering (jaarvergadering) vond plaats op 5 en 6 april in het Jaarbeursrestaurant te Utrecht. In het huishoudelijke gedeelte werden de jaarstukken op de gebruikelijke wijze afgedaan. Het wetenschappelijke gedeelte was ditmaal gewijd aan het onderwerp „Ontstekingen”.

De volgende voordrachten werden gehouden:

Dr. F. van Dop: „Epuliden”.

Dr. J. Oordt: „Ontstekingscellen”.

Prof. Dr. J. Boerema: „Inleiding over acute chirurgische ontstekingsprocessen”.

Dr. Dr. med. S. Lehnert: „Ausbreitungsformen odontogener Entzündungen mit Hinweisen zur Zahnextraktion in akut-entzündlichen Gebiet”.

Drs. A. K. Panders: „Chronische kaakontstekingen”.

Prof. Dr. W. R. O. Goslings: „Grondslagen van de anti-microbiële behandeling”.

Aan het einde van de zaterdagochtend volgde de vertoning van de kleurenfilm „Tandsteenverwijdering” welke door de Stichting Film en Wetenschap voor het onderwijs aan tandheelkundige studenten werd vervaardigd.

De najaarsvergadering

De najaarsvergadering was een combinatie van het „Ledencongres 1968” van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde en de „Najaarsvergadering 1968” van de Nederlandse Vereniging van Tandartsen en kreeg de vorm van een congres, gewijd aan de „Kindertandheelkunde”.

Deze manifestatie vond plaats in de Stadsschouwburg te Utrecht op 14, 15 en 16 november.

Twaalf sprekers belichtten de wetenschappelijke en sociale aspecten van de behandeling van het jeugdige gebit. Onder deze sprekers waren twee bestuursleden en zes leden van onze Vereniging. De volgende onderwerpen werden behandeld:

Prof. J. van Amerongen: „Bezinning op de tandheelkundige behandeling van het Nederlandse kind”.

Prof. O. Backer Dirks: „Frequentie tandcariës bij de Nederlandse jeugd”.

T. G. J. Kuipères: „De georganiseerde tandheelkundige verzorging van de jeugd in Nederland”.

Dr. A. J. van Hillegondsberg: „Orthodontische observatie en begeleiding.”

J. van Aken: „De betekenis van de röntgendiagnostiek voor behandeling van het melkgebit”.

Prof. A. J. van Amerongen: „Conserverende behandeling van het melkgebit”.

A. C. Lamers: „Een behandelingsmethode van de geëxponeerde vitale pulpa in het melkgebit”.

Prof. Dr. K. C. Winkler: „Taak en verantwoording van de tandarts ten aanzien van de drinkwaterfluoridering”.

Prof. Dr. K. G. König: „Kariesprävention Aufgabe des Zahnarztes”.

Prof. Odont. Dr. h.c. Juul Holst: „Post-war Dentistry for Children in Scandinavia”.

Prof. Mr. J. Th. M. de Vreeze: „Tandheelkundige verzorging van de jeugd in het kader van het Volksgezondheidsbeleid”.

Drs. I. Royen: „Gezondheidsvoorlichting en -opvoeding van de jeugd inzake zorg voor het gebit”.

Het programma werd voorafgegaan door toespraken van de voorzitter van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde, collega F. W. Spies en de plaatsvervangend Directeur-Generaal van de Volksgezondheid W. B. Gerritsen, arts.

Het congres werd geopend door de burgemeester van Utrecht Jhr. Mr. C. J. A. de Ranitz en gesloten door de voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Tandartsen, collega G. Dekker, die in zijn toespraak nogmaals het belang van de behandeling van het jeugdige gebit in al zijn facetten onderstreepte en een lans brak voor de opleiding tot een specialisme „Sociale Tandheelkunde”.

Naast het wetenschappelijke programma, vond een uitgebreid evenementenprogramma plaats, terwijl een damesprogramma werd georganiseerd door de afdeling Utrecht. Voor een uitgebreid verslag leze men het december-nummer 1968 van het Nederlands Tandartsenblad.

Slotopmerking

Aan het einde van dit verslag moet ik constateren dat er voor het bestuur en zeker voor zijn secretaris een druk jaar is afgesloten. De samenwerking met het Hoofdbestuur van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde is zeer aangenaam geweest en heeft beide partijen tot grote voldoening gestemd, temeer daar wij niets dan woorden van lof geoogst hebben van allen die aan het congres deelnamen.

Moge de verkregen inspiratie hebben bijgedragen tot het besef, dat thans de behandeling van het kind een algemene inspanning van onze professie vraagt.

Moge de samenwerking van beide organisaties bestendig, of zo mogelijk in de komende jaren nog intenser worden.

's-Gravenhage, januari 1969.

F. E. R. de Maar, secretaris.

Rede uitgesproken door de voorzitter, ter gelegenheid van de uitreiking der Dr. Th. Dentz-medaille aan J. G. de Boer op 18 april 1969

Prof. De Boer, mevrouw De Boer,
Dames en heren collegae!

„Op 28 september 1877 werd Dr. Th. Dentz, bij Koninklijk besluit van Z.M. Koning Willem III, benoemd tot lector in de tandheelkunde aan de Rijksuniversiteit te Utrecht. Door dit feit werd in naam de tandheelkunde in Nederland verheven tot een officiële, universitair-gedoceerde wetenschap (...). In feite heeft de Nederlandse Tandheelkunde nog een mensenleeftijd moeten strijden, om haar doel te bereiken. In het jaar 1947, 70 jaar na de benoeming van Dr. Dentz, doet eindelijk de tandheelkunde haar intrede in de universiteit als volwaardige academische studie. Dit heugelijke feit valt samen met de instelling van een tandheelkundige opleiding aan de Rijksuniversiteit te Groningen.”

Dames en heren, de zo juist uitgesproken regels vormden het begin van de oratie, die Prof. J. G. de Boer op 24 januari 1948 hield bij de aanvaarding van zijn hoogleraarschap in Groningen (1). Ik citeerde ze om zowel de tijd van Dr. Dentz als die van de eerste jaren van het Groningse tandheelkundige onderwijs in uw herinnering op te roepen. Wat het laatste betreft: het is heden al weer meer dan 20 jaar geleden, dat er volgens de wetswijziging en aanvulling van het academisch statuut met betrekking tot de studie der tandheelkunde van 13 september 1947 een tandheelkundige opleiding aan de Rijksuniversiteit te Groningen werd ingesteld. Prof. De Boer behoorde dus tot de eerste drie tandheelkundige hoogleraren in Nederland. Wat ons persoonlijk meer aanspreekt: sedert haast 22 jaar is hij de Groningse hoogleraar in de sosiodontie.

Het gegeven citaat voert ons verder naar de nestor van het tandheelkundige onderwijs: Dr. Th. Dentz. De „Vereeniging van Nederlandsche Tandartsen” werd opgericht, toen er na een lange lijdensweg eindelijk kandidaten tot tandmeester bevorderd konden worden, die hun praktische opleiding geheel aan de Utrechtse universiteit en bijv. niet in het buitenland ontvangen hadden.

Het was begrijpelijk dat bij de eerste ledenkern van de Vereniging veel waardering voor de grondlegger van het tandheelkundige onderwijs bestond. Zo werd Dr. Dentz in het tweede verenigingsjaar op 8 juli 1905 reeds tot Erelid benoemd. Maar ook in later jaren heeft de Vereniging de herinnering aan Dr. Dentz voor het nageslacht levendig willen houden. Zijn door Willy Sluyter geschilderd portret werd in 1920 de directeur van het Tandheelkundig Instituut aangeboden en men besloot op de voorjaarsvergadering in 1927 een penning met de beeltenis van Dr. Dentz te doen vervaardigen. Dr. Dentz verleende hiertoe zijn medewerking en op de najaarsvergadering werd de gereedgekomen bronzen medaille voor het eerst uitgereikt aan hem en aan collega J. M. Klinkhamer, één der oprichters en de eerste voorzitter van de Vereniging.

De onderscheiding werd hierna nog een tiental keren verleend; de laatste maal in 1961 aan de hoogleraren O. Backer Dirks en K. C. Winkler.

Na u de door Prof. De Boer ingenomen positie te hebben beschreven en na vermelding hoe onze organisatie tot de instelling van een te verlenen onderscheiding kwam, is het voor mij thans een eer te mogen mededelen, *dat de algemene*

vergadering hedenmiddag besloten heeft onze onderscheiding voor bijzondere verdiensten op het terrein der tandheelkundige wetenschap, de Dr. Th. Dentz-medaille, uit te reiken aan Jan Godfried de Boer.

Geachte collegae, het bestuur wil bij deze gebeurtenis graag een ogenblik stilstaan. Alvorens Prof. De Boer de medaille te overhandigen, wil ik trachten zijn verdiensten te schetsen.

In De Boer's oratie werd „conserverende tandheelkunde” gedefinieerd als „de wetenschap, die tot doel heeft het gebit in een gezonde toestand te houden”. Ons bekende begrip „conserverende tandheelkunde” was echter niet meer als identiek te beschouwen met de omstreeks de eeuwwisseling gebruikte term „Operative Dentistry”, die een onderscheid maakte ten opzichte van de z.g. „Mechanical Dentistry”. De orthodontie en de mondheelkunde hadden zich immers reeds afgescheiden en ten tijde van de aanvang van De Boer's professoraat lieten zich verdere specialisaties voorzien, waarvan de benamingen a.h.w. gereed lagen: parodontologie, endodontie en paedodontie. Voor de „conserverende tandheelkunde” ontbrak evenwel een juiste wetenschappelijke benaming. De Boer heeft toen de term „sosiodontie” ingevoerd (2, 3): sozein = bewaren, redden in het Grieks en odous = tand.

„Conserverende Tandheelkunde” werd „sosiodontie” genoemd; het „vullen der gebitselementen” werd met „plerodontie” aangeduid en de niet steeds naar zijn strikte betekenis juist te achten term „caviteitpreparatie” kreeg de benaming „tomodontie”.

Het leek mij goed deze uiteenzetting, uit de aard der zaak evenals het meeste van mijn verdere betoog aan De Boer ontleend, vooraf te laten gaan.

„Aan De Boer ontleend” – wat valt er aan hem te ontlenen? Hoe kwamen zijn kennis en kundigheden tot ons?

In de voornaamste plaats natuurlijk als resultaat van zijn doceren. Zijn gaven zullen hierom het zuiverst en volledigst de talloze leerlingen ten goede zijn gekomen. Met dankbaarheid en trots kan worden opgemerkt, dat er een niet onaanzienlijke groep onder hen is, die het voorrecht heeft gehad dit onderwijs nog in Utrecht te kunnen volgen gedurende de jaren 1929–1930 en 1932–1942, toen De Boer hier als assistent werkzaam was.

De terugkomst van De Boer op het Utrechtse Instituut, nadat hij zich door studie en praktizeren een grote kennis van de Amerikaanse tandheelkunde had eigen gemaakt, is van waarlijke en blijvende betekenis voor de Nederlandse tandheelkunde geweest. Er zijn oud-leerlingen uit die tijd, die thans nog betreuren, dat dit onderwijs naar halve dagen gemeten, zulk een gering onderdeel van hun opleiding uitmaakte.

In Utrecht is destijds een fundament gelegd, waarvan de sporen thans nog gemakkelijk terug te vinden zijn.

Op welke andere wijze kan men aan Prof. De Boer „ontlenen”? U weet, dat onze Vereniging zes jaren onder zijn bijzonder goede leiding vergaderd heeft. Velen van u zullen zich gedurende deze periode zijn uitspraken herinneren. Zij hebben zich toen een beeld van De Boer gevormd.

Het verkrijgen van een indruk over iemands capaciteiten, zelfs wanneer het om één bepaald facet gaat, zoals in ons geval over de verdiensten jegens de tandheelkundige wetenschap, is echter een samengestelder aangelegenheid.

Zoals bekend kunnen in het algemeen de tandartsen na hun academische opleiding de ontwikkeling van de tandheelkunde het beste volgen door het bestuderen van de literatuur. Geen beschouwing van fundamenteel karakter of op klinisch gebied, geen moderne tandheelkundige techniek en geen therapeutische vernieuwingen of er is na korte tijd een publikatie over te vinden. Niets belangrijks, of het wordt beschreven! Zo kunnen wij zeer veel aan De Boer „ontlenen” door kennis van zijn publikaties te nemen en het lijkt ons aangewezen hierop onze waardering in hoofdzaak te baseren.

Ons oordeel zou toch misschien éézijdig en minder juist dreigen te worden, ware het niet dat wij De Boer ook kennen door zijn medewerking aan talrijke evenementen, zoals bepaalde symposia en congressen, de lezingen georganiseerd door de Centrale Commissie Wetenschappelijke Voorlichting van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde en door zijn voordrachten voor studenten-faculteiten, de A.R.P.A. en onze Vereniging. Publikaties winnen veelal aan betekenis, wanneer wij de persoon die er achter staat kennen.

Dit alles voor ogen houdende, lijkt het verantwoord wanneer ik dan thans tot een afbakening overga en voor ons doel de publikaties van De Boer rangschik en er een beknopt overzicht van geef.

Uit de aard der zaak handelt een groot aantal artikelen over de *tomo- en plerodontie*.

De interesse voor deze onderdelen was al merkbaar in de aantrekkelijke bijdragen aan de rubriek „Niet zoo, maar zóó” van het Tandheelkundig Studenten Maandblad (4) en in het artikel over de Temporaire vullingen (5).

Een belangrijk debuut zie ik verder in De Boer's bijdrage aan P. J. J. Coebergh's „Handleiding voor de Conserverende Tandheelkunde” (6).

Speciaal in de jaren 1951 tot 1956, doch ook in later jaren werden de meeste vulmaterialen met de daarbij aangepaste caviteitpreparatie aan de orde gesteld: de bladgoudvulling (7, 8), de verwerking van amalgaam (9), het snelhardende kunsthars (10, 11, 12, 13) en ten slotte de inlay: een studie over de gevonden inlays bij de Maya's (14), de afdruktechniek (15, 16, 17), de klasse IV-restauratie (18, 19) en de randafwerking van de inlay in 1953 (15) en nog eens in 1967 beschreven (20), gedeeltelijk als reactie op het symposium, dat de Vereniging aan de inlay wijdde.

Ten slotte wordt voor hen, die „als De Boer” fosfaat- en silicaatcement willen aanmaken, zijn beschrijving over de verwerking van deze cementen gememoreerd (21). De mengtechniek is hier uiterst gedetailleerd weergegeven en zo ontstaat er een groot contrast met het in 1900 door collega Henriëtte van Geldere beschreven en door De Boer aan de vergetelheid ontrukte „klein(e) meisje, dat zoo goed op de hoogte is van mijn werk, dat zij steeds zelve de cement aanmengt, terwijl ik haar broertje behandel”.

Ook werd de instrumentatie bij de klasse III-caviteit beschreven (22). Een serie glazuurmessen ten behoeve van de tomodontie werd samengesteld, gemodificeerd en ten dele nieuw ontworpen. Beschrijving vond ook plaats in de verhandeling „Préparation des Cavités”, onderdeel van de losbladige Pratique Odontostomatologique (23).

Uit vele der genoemde publikaties komt evenals uit de door De Boer beschreven „Ontwikkeling van de sosiodontie gedurende de laatste 75 jaar” (24) zijn

zienswijze naar voren, dat de tandheelkunde zich niet revolutionair ontwikkelde. Zelfs Black's caviteitpreparatie en Taggart's inlay hadden hun voorlopers.

De materiaaltechnische vooruitgang maakte echter, dat de vulgaire „vulling” een „restauratie” kon worden. Dit gold speciaal voor de inlay en de amalgaamvulling, waardoor het opvolgen van Black's postulaten mogelijk werd. Voor het F.D.I.-congres in Rome brengt De Boer verslag uit over de recente ontwikkeling van de sosiodontie (83).

Een fraaie beschouwing uit 1965 over „Extension for prevention” (25) betekende een uitwerking van een eerdere verhandeling over secundaire cariës (26), over interdentale contacten en randlijsten (27, 28) en over het in de afdeling Sosiodontie door De Boer's medewerker K. Grothe ingestelde onderzoek naar de vorm van de interdentale papil (29). Van praktische betekenis is de beschreven diagnostiek in het eerste stadium van tandcariës; tevens wordt een indeling van de cariësstadia gegeven (30).

Er valt bij De Boer in de loop der jaren een groeiende bezorgdheid te bemerken over de onhoudbare toestand, waarin de sosiodontie door de toename van de sociale verzorging kwam te verkeren. Reeds vanaf 1948 wees hij op de noodzaak van preventie. De Boer's begrip voor de moeilijke taak waar de practicus voor staat, doet hem o.m. in zijn artikelen „Nuchtere tandheelkunde” (31) en „Tandheelkunde zonder cofferdam” (32) een relativerend standpunt t.o.v. de eis tot technische perfectie innemen. Zijn streven is gericht op simplificatie van tandtechniek en behandelingsmethodes. Bij het onderwijs zou dit samen met verbeterde methodes kunnen resulteren in vrijkomende tijd voor training in research (33).

Een overeenkomstige zienswijze wordt ook aangetroffen op het gebied van de *endodontie*, waarover een nog groter aantal artikelen handelt. „Een kritische beschouwing van de in Nederland meest gangbare methodes van wortelkanaalbehandeling” (34) vormt in 1941 het uitgangspunt. In de volgende jaren wordt het vrijwel gehele endodontische terrein verkend: devitalisatie volgens Buckley (35) („sinds dien tijd slapen de pulpa's in”, schrijft De Boer!), asepsis en antisepsis (36), sterilisatie van instrumenten (37), de toepassing van paraformaldehyde (38), een drietal besprekingen van de endodontische techniek (39, 40, 41), waarin o.m. de techniek van vullen met sectie-stiften ontwikkeld wordt en verhandelingen over de behandeling van het geïnfecteerde wortelkanaal (42), waarbij De Boer in schriftelijke discussie met Grossman treedt (43).

Naar analogie met de tomo- en plerodontie krijgt ook hier de preventie aandacht, wanneer over de indirecte pulpaoverkapping (44) en het gebruik van calciumhydroxyde (45) geschreven wordt, en ook hier geeft het sociale aspect in 1965 aanleiding tot het artikel „Endodontie voor de praktijk” (46, 47). Een morfologisch-röntgenonderzoek levert voor de endodontie ten slotte de publikatie „Endodontische anatomie” op (48).

Zeer veel heeft De Boer zich op het gebied van de *tandmorfologie* bewogen, waarvoor hij een grote belangstelling bezit. Vergelijkingen met het dierenrijk worden veelvuldig gemaakt. Wij lezen beschouwingen over het Krommingskenmerk (49), Diastemen (50), Taurodontie (51), Dens in dente (52), Transpositie (53), Hyperdontie en synodontie (54), Molarisatie van premolaren (55), Metastyli (56) en Butler's „field theory” (57).

Ik ben op dit terrein niet deskundig, zodat ik met eenvoudige vermelding volsta en mij ook ontslagen acht stelling te nemen in de discussie tussen De Boer en

De Jonge n.a.v. „Een mandibulaire mesiodens” (58). Hun wederzijdse hoffelijkheid doet trouwens geen behoefte aan een arbiter voelen.

Op De Boer's „Hoewel met schroom, want De Jonge geniet al sinds vele tientallen jaren een welverdiende internationale faam door zijn grote kennis, waag ik het met hem van mening te verschillen. . .” repliceert De Jonge (Ned. T. Tandheelk. 75: 263, 1968): „Wanneer een sosiodont van de allure van collega De Boer zich op zijn gebied vastlegt in een persoonlijke uitspraak, dan geldt zulks voor mij bijna als een uitspraak ex cathedra!”

En dat anno 1968! Een langdurig lidmaatschap van het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap heeft zijn invloed op beide collegae niet gemist!

De Boer behandelt in beschouwingen van fysiologische aard de helicoïdale afslijting (59) en de bewegingen van de mandibula bij de carnivoren (60). Samen met M. F. van Grunsven wordt de gnathologische terminologie beschreven (61), terwijl de praktische toepassingen in 1962 en 1966 aan de orde gesteld worden met artikelen over de overbelasting van het gebit en de therapie door correctieve gebitsbeslijping (62, 63).

Vijftientig jaar eerder hadden al veel practici steun gevonden door lezing van de in het Tandheelkundig Studenten Maandblad verschenen „oriënterende opmerkingen” over dit vraagstuk (64).

In het symposion over „Het kauwstelsel” komt een bijdrage voor met de titel „De levensgang van het gebit” (65).

Op *parodontologisch* gebied beperkt De Boer zich tot een reeds vermelde bijdrage over de interdentale papil (29) en de morfologie van de gingiva (66), waarbij vergelijkingen met het parodontium van de zoogdieren gemaakt worden. Uit de aard der zaak bezitten echter alle gnathologische verhandelingen en die over de interdentale ruimte een relatie tot de parodontologie, in welk onderdeel der tandheelkunde De Boer enige malen voorbeelden van „onjuist denken” bespeurt en deze dan ook op een A.R.P.A.-vergadering in 1966 signaleert. Hij schrijft later echter vergoelijkend: „Maar dat (de parodontologie) is dan ook nog een jonge wetenschap”, en vervolgt in zijn recente artikel over de z.i. noodzakelijke gerichtheid van het onderwijs op de dagelijkse praktijk (67): „Dat ook ik zelve in mijn publikaties meer dan eens heb gezondigd tegen het correcte denken, zal wel niemand betwijfelen”. En dames en heren, wanneer een sosiodont van de allure van collega De Boer zich zo vastlegt met een persoonlijke uitspraak, dan geloof ik dat het verantwoord is deze bescheiden zienswijze ook dankbaar als een uitspraak „ex cathedra” te aanvaarden!

Op de voorjaarsvergadering van de Vereniging in 1950 werd door De Boer de sosiodontische behandeling van het *kindergebit* beschreven (68). Enige jaren later volgde als bijdrage in het boek over de Kindertandheelkunde het uitvoerige hoofdstuk (69) over de sosiodontische paedodontie waarin eveneens in de inleiding werd ingegaan op de verwaarlozing van het kindergebit. Hiervoor werd een aantal factoren als oorzaken genoemd: onwetendheid of onverschilligheid der ouders, angst van het kind, financiële omstandigheden en tekort aan tandartsen. Maar ook: aversie van de tandarts tegen de kinderbehandeling. Aan deze aversie liggen verscheidene oorzaken ten grondslag.

Als één van de factoren signaleert de schrijver de heersende opvatting dat het kind moeilijk te behandelen is.

„Dit is zeker waar, maar is de behandeling van volwassenen zo eenvoudig? Is de vervaardiging van een inlay die 20 jaar zijn diensten moet verrichten in de mond van een volwassene, inderdaad gemakkelijker dan het plaatsen van een amalgaamvulling in een melkmolaar?”

Ik kan mijn overzicht completeren met de publikaties te vermelden over de samen met G. Stiebeling gedane studie over de banden van Schreger (70, 71), de immediaat prothese (72), de beetbepaling bij de vervaardiging van kronen (73), gebitsrestauraties (74) en van bruggen (75), over de spontaan fractuur (76), de casuïstische mededeling over een geval van Tori in boven- en onderkaak (77), de gevoeligheid van het tandbeen (78) en nog een drietal tot dusver niet vermelde bijdragen aan de rubriek „Uit en voor de praktijk”, (79, 80, 81) en het mij persoonlijk ook dierbare feuilleton over Edmund Kells (82).

Naast de onder „plerodontie” reeds vermelde goudbladvulling is duidelijk gebleken dat De Boer ook de „bladvulling” zeer veelvuldig heeft beoefend. En dit in de gunstige zin des woords, zodat de redactie van het Nederlands Tijdschrift voor Tandheelkunde hem terecht bij zijn 40-jarig ambtsjubileum dankte voor zijn activiteiten, die tot de bloei van het Tijdschrift hebben bijgedragen (Ned. T. Tandheelkunde 75: 407-408, 1968).

Dames en heren, in mijn rede heb ik getracht Prof. De Boer a.h.w. zelf te laten spreken door verslag uit te brengen over een belangrijk gedeelte van zijn werk, nl. zijn geschriften. Dit leek mij niet alleen het best te passen bij de persoon van Prof. De Boer, doch ook kwam op deze wijze onze motivering voor het verlenen van een onderscheiding het zuiverst tot uitdrukking.

G. Dekker, voorzitter.

Literatuur*):

1. Een oriënterende beschouwing over de conserverende tandheelkunde. Inaugurale rede. J. B. Wolters, Groningen, 1948.
2. Enkele nieuwe benamingen. T. Tandheelk. 55: 417-418, 1948.
3. Quelques nouvelles dénominations. Parodontologie 1: 35-37, 1950.
4. Niet zoo, maar zóó. Tandheelk. Studenten Maandblad 2, 1936/37; 3, 1937/38.
5. Temporaire vullingen. Tandheelk. Studenten Maandblad 6: 193-196, 1940/41.
6. Caviteitspreparatie. In: Coebergh, P. J. J. Handleiding voor de Conserverende tandheelkunde. G. J. & D. Tholen, Utrecht. Hoofdst. 5: 43-57, 1939.
7. De bladgoudvulling. T. Tandheelk. 58: 977-981, 1951.
8. Aurifications 1014: 1-4. Pratique Odonto-Stomatologique, Genève 1952.
9. Die Verhütung der sekundären Expansion von zinkhaltigen Amalgamfüllungen. Zahnärztl. Welt und Zahnärztl. Reform. 11/57; no. 2: 39-40, 1956.
10. De beperking der volumeveranderingen van kunsttharsrestauraties. T. Tandhk. 60: 909-913, 1953.
11. Snelhardende kunsttharsen. T. Tandheelk. 60: 538-548, 1953.
12. Klinische toepassing van snelhardend methylnmethacrylaat. Ned. T. Tandheelk. 71: 19-24, 1964.
13. Konings, A. A. A. M.: Eine Methode zur weitgehenden Herabsetzung der

*) Tenzij anders vermeld, is J. G. de Boer de enige auteur.

- Polymerisations- und thermischen Kontraktion von Kunststoffüllungen. Zahn-ärztl. Welt 10: 519-521, 1955.
14. De inlay's der Pre-Columbiaanse Indianen. Ned. T. Tandheelk. 69: 159-166, 1962.
  15. De afdruk voor inlay. T. Tandheelk. 60: 133-139, 1953.
  16. Enkele fazen van de inlaytechniek. J. Dent. Belge. 45: 351-359, 1954.
  17. De silicoon- en thiokolmassa's in de inlaytechniek. Ned. T. Tandheelk. 71: 268-271, 1964.
  18. De vensterinlay. T. Tandheelk. 47: 391-397, 1940.
  19. De klasse IV-restauratie. T. Tandheelk. 65: 813-818, 1958.
  20. An inlay is as good as its margins fit. Ned. T. Tandheelk. 74: 347-354, 1967.
  21. De verwerking van zinkfosfaat en silicaatcement. Ned. T. Tandheelk. 72: 272-278, 1965.
  22. De klasse III-caviteit. T. Tandheelk. 58: 895-900, 1951.
  23. Préparations des Cavités 408: 1-6; 409: 1-7, Pratique Odonto-Stomatologique, Genève 1950.
  24. De ontwikkeling van de sosiodontie gedurende de laatste 75 jaar. T. Tandheelk. 61: 440-445, 1954.
  25. Extension for prevention. Ned. T. Tandheelk. 72: 427-439, 1965.
  26. Secundaire cariës. T. Tandheelk. 66: 517-520, 1959.
  27. Interdentale contacten en randlijsten. T. Tandheelk. 66: 444-452, 1959.
  28. Papiil, contact, randlijsten. Rev. Belge de Science Dent. 15: 273-283, 1960.
  29. De interdentale papiil. Ned. T. Tandheelk. 69: 272-277, 1962.
  30. Sosiodontische aspecten van de eerste stadia van cariës dentium. Ned. T. Tandheelk. 70: 81-89, 1963.
  31. Nuchtere tandheelkunde. T. Tandheelk. 68: 677-686, 1961.
  32. Tandheelkunde zonder cofferdam. Ned. T. Tandheelk. 75: 756-764, 1968.
  33. Discussion of report: Crown en Fixed Bridge Prosthesis: a phase of restorative dentistry. Int. Dent. J. 3: 338-340, 1953.
  34. Een critische beschouwing van de in Nederland meest gangbare methoden van wortelkanaalbehandeling. T. Tandheelk. 49: 176-187, 1942 id.: Tandheelk. Studenten Maandblad 7: 103-114, 1941/42.
  35. Devitalisatiepasta van Buckley. T. Tandheelk. 49: 137-138, 1942.
  36. Asepsis en antisepsis in de endodontie. Rev. Belge de Stom. 49: 341-351, 1952.
  37. De sterilisatie van het endodontische instrumentarium. T. Tandheelkunde. 60: 203-211, 1953.
  38. Het gebruik van paraformaldehyde in de endodontie. Ned. T. Tandheelk. 69: 955-956, 1962.
  39. Een nauwkeurige techniek voor het vullen van wortelkanalen. T. Tandheelk. 59: 92-99, aanvulling; 213, 1952.
  40. De apicale afsluiting van het wortelkanaal. T. Tandheelk. 67: 581-589, 1960.
  41. De preparatie van wortelkanalen. Ned. T. Tandheelk. 73: 753-761, 1966.
  42. De behandeling van het geïnfecteerde wortelkanaal. T. Tandheelk. 61: 245-251, 1954.
  43. De behandeling van het geïnfecteerde wortelkanaal II. T. Tandheelk. 61: 645-650, 1954.
  44. De indirecte pulpa-overkapping. Ned. T. Tandheelk. 72: 179-184, 1965.

45. De behandeling van de pulpa met calciumhydroxyde. Ned. T. Tandheelk. 75: 183-190, 1968.
46. Enkele fazen van de inlaytechniek. J. Dent. Belge. 45: 351-359, 1954.
47. Endodontie voor de praktijk. Ned. T. Tandheelk. 73: 167-174, 1966.
48. Endodontische anatomie. Ned. T. Tandheelk. 73: 268-287, 1966.
49. Een analyse van het z.g. krommingskenmerk. T. Tandheelk. 57: 96-107, 1950.
50. Diastemen. T. Tandheelk. 67: 87-99, 1960.
51. Taurodontie. T. Tandheelk. 67: 338-352, 1960.
52. Dens in dente. Ned. T. Tandheelk. 69: 707-714, 1962.
53. Transpositie van gebitselementen. Ned. T. Tandheelk. 70: 671-680, 1963.
54. Hyperodontie en synodontie. Ned. T. Tandheelk. 71: 417-425, aanvulling: 873, 1964.
55. Molarisatie van premolaren. Ned. T. Tandheelk. 75: 659-664, 1968.
56. Metastylia in het menselijk gebit. Ned. T. Tandheelk. 75: 530-536, 1968.
57. Een conclusie uit Butlers „field theory”. Ned. T. Tandheelk. 615-617, 1968.
58. Een mandibulaire mesiodens. Ned. T. Tandheelk. 75: 259-262, 1968.
59. De helicoïdale afslijting. T. Tandheelk. 62: 819-827, 1955.
Dental caries. Operative and restorative therapy. Int. Dent. J. 6: 401-415, 1956.
60. De bewegingen van de mandibula bij de carnivoren. T. Tandheelk. 67: 253-263, 1960.
61. Boer J. G. de, Grunsven M. F. van: De terminologie betreffende occlusie en kaakrelatie. Ned. T. Tandheelk. 74: 184-185, 187, 1967.
62. De correctieve beslijping van het gebit. Ned. T. Tandheelk. 69: 89-98, 1962.
63. Beschouwingen over de correctieve gebitsbeslijping. Ned. T. Tandheelk. 73: 497-508, 1966.
64. Eenige oriënterende opmerkingen over de overbelasting van het gebit, en haar therapie. Tandheelk. Studenten Maandblad 3: 193-198, 1937/38.
65. De levensgang van het gebit. In: De behandeling van het kauwstelsel. Handelingen van een symposium georganiseerd door de Stichting voor Wetenschappelijk Tandheelkundigen Arbeid te Amsterdam. 47-59, 1961.
66. Morfologie van de gingiva. Ned. T. Tandheelk. 75: 827-835, 1968.
67. Dient het tandheelkundig onderwijs te streven naar het hoogste wetenschappelijke en technische peil, of moet het gericht zijn op de mogelijkheden van de dagelijkse praktijk? Ned. T. Tandheelk. 76: 3-8, 1969.
68. De sosiodontische behandeling van het kindergebit. T. Tandheelk. 57: 650-659, 1950.
69. Sosiodontie en prothetodontische behandeling van het kindergebit. In: De cursus kindertandheelkunde. Georganiseerd door de Stichting Wetenschappelijk Tandheelkundigen Arbeid. 156-171, 1953.
70. Boer, J. G. de, Stiebeling, G.: Ein Beitrag zur Erklärung der Schregerschen Streifen. Stoma. 11: 157-164, 1958.
71. Idem: Een bijdrage tot de kennis van de banden van Schreger. T. Tandheelk. 66: 180-189, 1959.
72. De immediaatprothese. Tandheelk. Studenten Maandblad 6: 193-196, 1940/41.
73. Beetbepaling bij de vervaardiging van kronen. T. Tandheelk. 68: 275-281, 1961.
74. Relatie-bepaling bij gebitsrestauraties. Ned. T. Tandheelk. 69: 889-893, 1962.

75. Beetbepaling bij de vervaardiging van bruggen. Ned. T. Tandheelk. 70: 368-370, 1963.
76. Spontaanfractuur van gebitselementen. Ned. T. Tandheelk. 71: 874-878, 1964.
77. Tori van boven- en onderkaak. Ned. T. Tandheelk. 73: 837-845, 1966.
78. De gevoeligheid van het tandbeen. Rev. Belge de Stom. 52: 72-82, 1955.
79. Efficiency in de praktijk. T. Tandheelk. 54: 142-143, 1947.
80. Pre-restauratieve maatregelen. Ned. T. Tandheelk. 72: 864-868, 1965.
81. Pijnloze anesthesie. Ned. T. Tandheelk. 75: 124-127, 1968.
82. C. Edmund Kells. T. Tandheelk. 59: 491-497, 1952.
83. Dental caries: Operative and restorative therapy. Int. Dent. J. 6: 401-415, 1956.

Dankwoord van Prof. J. G. de Boer naar aanleiding van het uitreiken van de Dr. Th. Dentz-medaille te Utrecht op 18 april 1969

Mijnheer de Voorzitter,
Mijne Heren Bestuursleden van de Nederlandse Vereniging van Tandartsen,
Mijne Heren Bestuursleden van de Stichting W.T.A.,
Dames en Heren!

Voor de bijzonder waarderende woorden, die u zojuist tot mij gesproken heeft, ben ik bijzonder erkentelijk. Ik moet eerlijk bekennen dat ik, misschien niet letterlijk maar dan toch figuurlijk, met open mond heb zitten luisteren, dat mijn oren nog een beetje klapperen en dat ik niet helemaal weet wat ik nu wél en wat ik niét geloven mag.

Toen u enige tijd geleden met collega De Maar mij kwam vertellen, dat het de bedoeling was om mij de Dr. Dentz-medaille uit te reiken, hebt u gezegd: „Jij bent zo'n merkwaardige persoon, dat we eigenlijk niet eens wisten of je hem wel hebben wou”. Dat eerste meneer de voorzitter, kan allicht waar zijn, maar over het laatste zou ik – zo daar omtrent bij u nog enige twijfel bestaat – deze twijfel toch willen wegnemen.

Ik heb die avond even moeten denken aan die man, die gevraagd werd of hij voor zijn verjaardag een boek wilde hebben. Hij antwoordde: „Och, ik heb al een boek!” U hebt misschien vermoed, meneer de voorzitter, dat ik al een medaille heb. De medaille werd mij 45 jaar geleden gegeven en ik verdiende deze in twaalf seconden. De Dr. Dentz-medaille, die u mij zojuist overhandigd hebt, reikte u uit op grond van 40 jaar zwoegen. Als ik nu vertel, dat ik met die eerste medaille bijzonder in mijn schik was, kunt u begrijpen, hoezeer ik deze Dentz-medaille op prijs stel.

Ik gebruikte juist het woord „zwoegen” en dat is natuurlijk niet helemaal juist; u moet dit met een hele dikke korrel zout nemen, want ten aanzien van dingen die je voor je plezier doet, is het woord „zwoegen” niet op zijn plaats.

Tandheelkunde is een mooi beroep en ik heb het altijd met zeer veel genoegen uitgeoefend en ik heb ook het tandheelkundig onderwijs met veel plezier gegeven. Bovendien wil ik hier toch wel graag vermelden, dat ik het voorrecht heb genoten zeer goede medewerkers gehad te hebben. Eén van die medewerkers hebt u al met name genoemd, en u hebt haar kwaliteiten in een juist daglicht gesteld. Maar

ook op de afdeling Sosisodontie hebben mijn medewerkers altijd bijzonder hard gewerkt en mij zeer veel werk uit handen genomen. Ik zou eigenlijk willen zeggen, dat alles wat zij gedaan hebben en nog doen, te weinig aan de oppervlakte, te weinig naar buiten komt. Als ik een tandheekkundig beeld mag gebruiken: deze medewerkers zijn de „endodontische behandeling” en de „opbouw”. Daar bovenop prijkt ik als de „jacket”, die door de tandtechnicus gemaakt is!

Mijnheer de voorzitter, het zal u duidelijk zijn, dat ik deze Dentz-medaille met bijzonder veel genoegen in ontvangst neem, met een grote mate van erkentelijkheid, doch ik wil dat toch uitdrukkelijk mede uit naam van al mijn medewerkers doen.

NEDERLANDSCH TANDHEELKUNDIG GENOOTSCHAP

201e ledenvergadering

Tijdens het huishoudelijke gedeelte van de voorjaarsvergadering 1969 van het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap te Utrecht op 8 mei 1969, werd door de verkiezing van collega D. P. van Wijk (Bussum) tot penningmeester, voorzien in de tussentijdse bestuursvacature, ontstaan door het aftreden van collega J. A. M. De Decker.

Het wetenschappelijke programma, waarin de gerontologie als centraal thema was geplaatst, vermeldde als inleiders de namen van Dr. J. M. A. Munnichs, Dr. C. F. Hollander, Dr. C. Leering en Prof. O. Backer Dirks.

De najaarsvergadering van het Genootschap zal plaatsvinden te Nijmegen op 3 oktober 1969.